

Raet kan bli den første marine nasjonalpark i Norge som møter internasjonale standarder

Raet nasjonalpark ble etablert i 2016 ved Skagerakkysten på Sørlandet, rett på dørstokken til Arendalskontoret til Linking Tourism & Conservation (LT&C). Med sine 607 km², er det Norges største beskyttede marine område. Det tok bare fire år å planlegge og etablere nasjonalparken. Det er den raskeste etableringen av noen nasjonalpark i Norge. Suksessen kan tilskrives politisk enighet og støtte fra kommunene Tvedestrand, Arendal og Grimstad. Fylkesmann Øystein Djupedal bidro også sterkt til etableringen gjennom klare budskap som: *Nasjonalparken skal bli «verdens fineste nasjonalpark», og «vern gjennom bruk»*. Som vanlig ble det brukt store ord. Og selv om de to målsetningene ikke er helt kompatible, ble ikke det tillagt nevneverdig oppmerksomhet.

Men nå kommer tegn at motsetningene i det minste kunne mykes opp. Det nye målet kan være å gjøre Raet til landets første marine nasjonalpark som møtte internasjonale standarder, og derigjennom «Norges fineste». Den andre løsningen er å definere hva slags «bruk» som passer med kriteriene for en nasjonalpark ved hjelp av en åpen planleggingsprosess.

Som beskrevet i GRID-Arendals rapport "State of the Environment in the Raet National Park" ble Raet etablert som en anerkjennelse av den kulturelle og geologisk viktigheten av det kystlandskapet som ble liggende igjen da isen fra siste istid trakk seg tilbake for ca 10 000 år siden. Begrepet «raet» referer til morenemassene som består av rullestein og grus. Havbunnslandskapet, bestående av morene og produktive tare-skoger, er et område med høy biodiversitet, inkludert fisk, krepsdyr, alger, virvelløse dyr og ormer. I mer beskyttede områder og på grunt vann finnes ålegress, muslinger og andre organismer som triver på mudderbunn.

Selveste kardinalen i havet, hummeren, finnes på fjellbunn og er særlig produktiv i noen små beskyttede forskningsområder som Havforskningsinstituttet Flødevigen har etablert. Dette er noe lokale hummerfiskere nyter godt av med økt hummerbestand i områdene som

grenser til disse beskyttede reservatene. Typiske pattedyr i området er sel og niser. På flere av øyene og skjærene, som er beskyttet under hekkeperioden, finnes det grupper av terner, måker, ender, gjess og vadefugler under hekkeperioden. En typisk sangfugl som Skjærpiplerke er vanlig her.

Norge er en ledende hav- og fiskerinasjon og verdensmester i å støtte til FN's miljøtiltak, inkludert FN konvensjonen om biologisk mangfold (UN Convention on Biological Diversity). Likevel rangerer Norge lavere enn mange utviklingsland når det kommer til beskyttede havområder eller marine nasjonalparker som møter internasjonale standarder. Av hele Norges totale havområde, langs kystlinjen på 28.953 km (inkluderes 240 000 øyer blir kystlinjen 100 914 km), har Norge bare beskyttet 3,1% som maritimt beskyttet område. Og selv i disse marine verneområdene, som Raet nasjonalpark, er det nesten ingen fiskeforbudssoner. Jakt og fiske er tillatt i nesten hele nasjonalparken (som i alle nasjonalparker i Norge). Det eksisterende hummer-reservatet illustrer den positive effekten marine bevaringsområder har for biologisk mangfold, og fordelen det har for fisket i nærliggende områder. FN's mål for 2020 var å beskytte minst 10% av verdens hav, og fiskeforbud er et viktig internasjonalt avtalt virkemiddel for å reversere dagens dramatiske trend i tap av biologisk mangfold- i hovedsak forårsaket av fiskerier. Norge har som ett av de 14 ledende marine land i Ocean Panel, nettopp forpliktet seg til et mål om å beskytte 30% av verdens hav innen 2030.

Denne seneste forpliktelsen fra Norge kan legges sammen med andre positive signaler, som kommer lokalt: Med støtte fra lokal myndigheter og turistindustrien, kan Raet bli det første eksempelet for Norge på en nasjonalpark som møter internasjonale standarder. Ideer og visjoner for en slik utvikling ble utvekslet allerede for to år siden i en LT&C workshop. Forslag til tiltak strakte seg fra mer faglig involvering av besøkende, ansette guider, regulere båttrafikk med stille-soner, forby fiske med garn, øke fiskeforbudssoner til utfasing av jakt på sjøfugl og maritime dyr. Nasjonalparkstyret, som består av representanter fra de tre vertskommunene og representanter fra forskjellige brukergrupper klarte å bestemme seg for et ønske om bedre beskyttelse. De søker støtte for en prosess som skal identifisere tiltak for å styrke bevaringen av den maritime naturen i parken. Kanskje kan nylige aktiviteter fra dykkere og marinebiologer som har ryddet

og fjernet enorme mengder tapt fiskeutstyr fra havbunnen, åpne øynene på nasjonalparkstyret. En skandale med overfiske av hummer har forårsaket store overskrifter i regionale aviser. Et stort antall delfiner som ble fanget i fiskegarn og druknet forårsaket store overskrifter i riksavisene. Når selve fiskeriministeren måtte stenge fiske etter kysttorsk på grunn av overfiske, har det gitt grunnlag for å tenke nytt. Mange ser også de positive effektene av hummer-reservatene og initiativet fra Tvedestrand kommune som etablerte en fiskeforbudssone i deres nære havområde.

Hvordan kan dette bli et godt eksempel for kobling av turisme og beskyttelse?

Havet og verdiene av naturområdene i Raet nasjonalpark er vel kjent som et attraktivt område å feriere i, og et lokalt rekreasjonsområde. Turistnæringen har fordeler av, og skulle være interessert i å bevare naturverdiene i området. Også som rekreasjons- og læringsområde er bruken i henhold til nasjonalparkenes rolle.

Politisk støtte fra turistindustrien kan være avgjørende for å lage en inkluderende planprosess hvor forskjellige tiltak for bruk og reguleringer kan besluttes. Kanskje representanter fra turistnæringen, sammen med andre interessenter, vil kunne gi støtte til etablering av store fiskeforbudssoner og andre fredningstiltak.

Slik kan Raet bli den første og «fineste» nasjonalparken og LT&C eksemplet i Norge.

Mål som bør støttes:

1. En minst 300 km² stor fiskeforbudssone som dekker alle habitater fra kyst til dypt hav.
2. En mer detaljert oppdeling av strandsonen som støtter tradisjonelt fiske og fritidsfiske, men inkluderer spesielle tiltak for å beskytte yngleområder

som for eksempel ålegress områder. Fleksible tiltak for å beskytte eksisterende fuglereservat og sørge for at alle hekkende sjøfugl får ta del av disse.

3. Ingen jakt på fugl og sjøpattedyr i hele nasjonalparken.

Det skulle ikke være så vanskelig å nå disse målene i samarbeid med lokale interessenter og deltakelse fra forskningsmiljøer som Havforskningsinstituttet Flødevigen og GRID-Arendal.

Finnes det planer for hvordan turisme kan forbedre dette eksemplet?

Det er en gryende forståelse hos lokale myndigheter til at turistnæringen kan gi støtte til en ny åpen planprosess. Det trengs nå bred støtte fra befolkningen både lokalt og nasjonalt.

Hvordan kan erfaringene og kunnskap fra dette eksemplet bli overført og delt med andre verneområder?

Om Raet skulle bli den første nasjonalpark i Norge uten jakt og med store verneområder for fisk og fugl, hvor naturlige prosesser kunne gå uforstyrret uten menneskelig innblanding, kunne Raet bli et mønster for andre nasjonalparker i Norge. Det kunne være et godt argument for hvordan Norge kunne hjelpe utviklingsland til å nå FN's bærekraftsmål.